

Michael Kocáb: K akci mrtvý student 17. listopadu 1989 by nám **Sověti ještě něco mohli říci**- Veronika Bednářová 14. listopadu 2019 • 20:30

Byl při tom. Už před 17. listopadem pomáhal zprostředkovat jednání mezi tehdejší mocí a opozicí, patřil k předním osobnostem Občanského fóra, zasedl v parlamentu a stal se předsedou komise pro dohled na odsun sovětských vojsk. Svoje vzpomínky na toto dramatické tříletí teď hudební skladatel, zpěvák, aktivista, politik a bývalý ministr pro lidská práva Michael Kocáb (65) vtělil do napínavé a čtivé autobiografické knihy Vabank: 1989–1991 Sametová revoluce – Odsun sovětských vojsk. Ta kromě podrobně doložených faktů obsahuje i zásadní hypotézu – týká se dodnes neobjasněné kauzy mrtvého studenta na Národní třídě.

Ve vaší knize je podrobně popsáno období před 17. listopadem 1989, kdy jste s iniciativou MOST připravovali jednání opozičních skupin s vedením socialistického státu o nutných politických změnách. Ideálním kandidátem pro dialog se vám tehdy zdál premiér Ladislav Adamec, relativně nejliberálnější komunista v nejvyšší pozici. Viděl jste se s ním po revoluci?

Jednou jsem ho navštívil, asi patnáct let poté, tuším, že v roce 2004. Byl už dost starý a ještě jsem s ním chtěl mluvit, abych se dozvěděl něco bližšího o jeho tehdejších uvažování. Byl jsem za ním v tom stejném bytě jako 19. listopadu 1989 před polednem, to bylo naše první setkání. Seděl na stejné židli, akorát místo zelňačky, kterou nám tehdy, v roce 1989, naservírovala jeho paní, bylo kafe. Měl na sobě tepláky a říkal mi: „Zůstal jsem úplně sám. K vám jsem nepatřil a oni (komunisti) mě nenávidí jako zrádce.“ Jenom jeho poradce mu zůstal. Byl smutný a musím říct, že mi ho bylo až líto.

Právě role jeho poradce Oskara Krejčího, zvláště v měsících před 17. listopadem, je hodně zajímavá. On k vám podle všeho choval určité sympatie, je to tak?

Na to byste se musela zeptat jeho, ale silně pochybuji, že tomu tak zpočátku bylo. Vždyť jsme přece usilovali o pád systému, kterému on zasvětil velkou část života a jehož byl ideologem. Krejčí byl zejména v počátku sametové revoluce klíčovou postavou protistrany, jakási šedá eminence, manipulátor, který po Jakešovi druhému nejmocnějším muži ve státě, federálnímu premiéru Ladislavu Adamcovi, vnutil jednání s naším MOSTem. Do jak velké míry to muselo být Adamcovi vnucováno či zdali to byla i jeho intence, ovšem nevím. Každopádně od 20. září do 19. listopadu, kdy jsme Adamce s Michalem Horáčkem navštívili doma, veškerá jednání s námi vedl Krejčí. A už druhý den, v pondělí 20. listopadu, se premiér Adamec rozchází se svými ministry ohledně vyznění stanoviska vlády k brutálnímu zásahu na Národní třídě. Adamec chtěl zásah kritizovat, většina vlády naopak obhajovat. Pro zajímavost: i v Prognostickém ústavu ten den vznikalo stanovisko obhajující brutální zásah.

S rigidním bolševickým paradigmatem se Adamec definitivně rozešel už následující den, 21. listopadu, kdy přijal delegaci Občanského fóra v čele s disidentem Janem Rumlem. A 24. listopadu, kdy ÚV KSČ na mimořádném zasedání zvažoval represivní postup proti demonstrantům, Adamec práskl do stolu, odmítl to a dal k dispozici všechny své funkce. Jako premiér uvedl komunisty do kataleptického stavu.

Píšete, že Sověti potřebovali rychle odstranit zkostratělé komunistické vedení v Československu, východním Německu i dalších sovětských satelitech. Věděl to Ladislav Adamec a byl to taky důvod, proč se snažil dostat se jako první na druhou stranu?

O pádu Honeckera musel vědět, ale naši komunisté plánovali obměnu vedení na začátek roku 1990. Jakeše měl nahradit Štěpán. Předpokládám, že před 17. listopadem Adamec tento plán nerozporoval, to by se dalo zjistit. Pak se ale situace rychle změnila. Když Adamec vystoupil před půl miliónem lidí na manifestaci na Letenské pláni v neděli 26. listopadu, mluvil o nutných reformách socialismu, jenže to už znělo jako hlas ze záhrobí, lidé už nechtěli o socialismu nic slyšet. Svoji šanci tak promarnil. Ale stále u nás byla Sovětská armáda a velký počet příslušníků KGB. Kdyby Gorbačov tehdy změnil svůj příkaz „nevměšovat se“, bylo by všechno jinak. V této fázi však Gorbačov stále ještě spoléhal na perestrojku a nechtěl se diskreditovat harašením zbraní. Lídři zemí východního bloku ale přestavbu nerealizovali.

Ve vaší hypotéze – totiž že akce mrtvý student byla organizována několika našimi komunisty a zpravodajci pod vedením Sovětů – uvádíte svědectví Miroslava Štěpána, kterému v Moskvě už 28. října ukázal Gennadij Gerasimov, což byl Gorbačovův mluvčí, papír s informací, že Štěpán má nahradit Jakeše.